

วารสารอิเล็กทรอนิกส์
ทางการศึกษา

OJED, Vol.10, No.3, 2015, pp.113-125

OJED

An Online Journal
of Education

<http://www.edu.chula.ac.th/ojed>

การดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี

IMPLEMENTATION OF MORAL SCHOOL PROJECT

UNDER THE FOUNDATION OF VIRTUOUS YOUTH, THE CROWN PROPERTY BUREAU
OF CHAIBADAN PITTAYAKOM SCHOOL, LOPBURI

นายเสนห์ คำปัน*

Sanei Khampan

ดร.วลัยพร ศิริภิรมย์**

Walaiporn Siripirom, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรสายสนับสนุนการจัดการศึกษาในโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี จำนวน 55 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified})

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโครงการฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกด้าน โดยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการ 2) ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดคือ ด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงานโครงการ ส่วนด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการเป็นด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด

*นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: plinmatoom@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: walaiporn52@yahoo.com

ISSN1905-4491

Abstract

This research was conducted using a descriptive research. The objectives of this research were 1) to study the actual state and the desirable state of the development of Moral school project under the Foundation of Virtuous Youth, The Crown Property Bureau of Chaibadan Pittayakom School, Lopburi. 2) to study the priority needs in the development of the Moral school project. The respondents were 3 administrators, 45 teachers and 7 support staffs, in total 55 people. The research instrument used in this study were the check-list and five-level scaled questionnaires, The data analyzed by frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and the Priority Index Needs (PNI_{Modified})

The findings showed: 1) the actual state and the desirable state of the development of Moral school project, Overall was moderate. Considering it was found that a large part in the study were practiced at a high level, except for the Evaluation and continuous development was practiced at a moderate level. The desirable state at a high level and has mean score that higher than actual state on all parts. Considering it was found that the part with the highest mean score of desirable state was the Evaluation and continuous development. And with the lowest mean score, the Preparation of project implementation. 2) The prioritization of needs with PNI_{modified} found that the characteristic with the highest index needs was the Evaluation and continuous development. Follow by the Project implementation. While the Preparation of project implementation with the lowest index needs.

คำสำคัญ: โครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม/ โรงเรียนคุณธรรม

KEYWORDS: MORAL SCHOOL DEVELOPMENT PROJECT / MORAL SCHOOL

บทนำ

สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงการเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการพนันโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน จากการประเมินความเสี่ยงในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 พบว่าประเทศไทยจะเผชิญกับความเสี่ยงที่ต้องเตรียมการสร้างภูมิคุ้มกันในด้านค่านิยมที่ดีงามเสื่อมถอยและประเพณีดั้งเดิมถูกบิดเบือน เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม ให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ด้อยลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการบริโภค การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง แก่งแย่ง เอาเปรียบกัน ขาดความสามัคคี ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น และขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศจำนวนมาก ผลของความเจริญทางด้านวัตถุที่ขาดการพัฒนาทางจิตใจ เป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาแหล่งอบายมุข แหล่งเร่ร่อนมั่วสุม เสพสุรา การใช้แรงงานและการละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรม มลภาวะ ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุ รวมทั้งปัญหาสุขภาพ ทั้งทางกายและทางจิตเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เป็นผลพวงของการพัฒนาทางวัตถุอย่างขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจทั้งสิ้น

การศึกษาถือเป็นเครื่องมือทางสังคมที่สำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์สังคมที่เข้มแข็ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยการเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษา ที่เชื่อมโยงกับสถาบันศาสนา สถานศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายหล่อมล่อมคุณธรรมที่ดำรงอันสำคัญ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนไทย การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคมจึงมีความสำคัญยิ่งตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2545 – 2559 ที่มุ่งหวังให้คนไทยมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพในสามด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคล เพื่อนำพาเด็กและเยาวชนไทยก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร้ขีดจำกัด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

นับเป็นความพยายามที่จะพัฒนาและแก้ไขปัญหาวิกฤตทางคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญโดยการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาดังกล่าว หากแต่ยังพบว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา คือการขาดความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่องและจริงจังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสังคมในการที่จะร่วมแก้ปัญหาวิกฤตทางคุณธรรมจริยธรรม จากผลการประเมินโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2550 พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีคุณภาพ ขาดการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ โครงการ กิจกรรม ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนและบุคลากร ตามมาตรฐานกระทรวงศึกษาธิการ อีกทั้งยังขาดความร่วมมือในการจัดทำแผนกิจกรรม ขาดการร่วมคิด ร่วมวางแผนและร่วมทำ ร่วมตัดสินใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ประชาชน องค์กรท้องถิ่น ที่ไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และจัดกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550) ดังที่ทีศนา เขมมณี (2546) ได้กล่าวไว้ว่า หากประเทศชาติต้องการที่จะแก้ไขปัญหาวิกฤตทางคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของสังคมอย่างจริงจัง จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่าย ทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนจะต้องหันมาร่วมมือกันนำวิธีการต่างๆ มาดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ปัญหาของการแก้ปัญหาวิกฤตทางคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ไม่ได้อยู่ที่การขาดวิธีการที่จะสั่งสอนอบรม หรือพัฒนา สิ่งที่ขาดคือการร่วมมือกันนำวิธีการต่างๆ เหล่านั้นไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องจนกระทั่งบรรลุเป้าหมาย

โครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นโครงการย่อยโครงการหนึ่งของโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุนการศึกษา เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้จัดตั้งขึ้นเพื่อพระราชทานการศึกษาแก่เด็กทั่วไป และโรงเรียนในด้านต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามเหตุผลอันสมควร ตลอดจนสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้บริหารและคณะครู ทั้งนี้เพื่อให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ (สุภรณ์ ยิ่งวรการ, 2557) โดยการดำเนินงานนั้นจะระดมอาสาสมัครจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามาช่วยกันดำเนินงานโดยไม่มีค่าตอบแทน ในลักษณะปิดทองหลังพระ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างคนดีสู่สังคม โดยการส่งเสริมและสนับสนุน รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่มั่นคงอยู่ในคุณงามความดี รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนเด็กที่มีความประพฤติดีที่ได้รับการศึกษาจนสำเร็จการศึกษา (สมปอง ใจดีเฉย

และคณะ, 2557) โครงการดังกล่าวนับเป็นอีกหนึ่งความพยายามของภาคส่วนในสังคมในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาวิกฤตทางคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมในสังคม โดยการนำองค์ความรู้การพัฒนาโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล) มาใช้กับโรงเรียนที่สำนักงานเลขาธิการให้การสนับสนุนช่วยเหลือ

โรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม ต.ม่วงค่อม อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี เป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 2 ให้ได้รับการพระราชทานความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาโดยใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จากจำนวนทั้งสิ้น 27 โรงเรียนในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดภาคกลาง ได้แก่ พิจิตร ลพบุรี และสระบุรี ภายใต้ความร่วมมือระหว่างมูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ในการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาให้สถาบันการศึกษาเป็นสถานที่ในการอบรมบ่มเพาะคนดีเข้าสู่สังคมต่อไป

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ และยกระดับด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนเกิดแนวทางในการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียน ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จึงสนใจศึกษาถึงการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี

2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และบุคลากรสายสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี รวมจำนวน 55 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ในที่นี้ใช้กลุ่มประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยใช้กรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากแนวคิดกระบวนการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนของ สำนักงาน

ทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539) สมพงษ์ จิตระดับ (2530) และ วิริยา ศรีวิเชียร (2551) สรุปเป็นการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ 3 ประการ ดังนี้

1. การเตรียมการดำเนินงานโครงการ
2. การดำเนินงานโครงการ
3. การประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ โดยสังเคราะห์เป็นความรู้เบื้องต้น แล้วประมวลสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย
2. สร้างแบบสอบถามโดยกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมขอบเขตของกรอบแนวคิดการวิจัย และจัดทำตารางวิเคราะห์แบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและแก้ไข
4. แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง (Try Out) นำเสนอผลการทดลองใช้แบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม
5. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้กับประชากรที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการส่งและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยส่งแบบสอบถามไปทั้งสิ้น 55 ฉบับ ได้แบบสอบถามที่ครบถ้วนสมบูรณ์กลับคืนมาทั้งสิ้น 55 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows version 22.0 โดยใช้สถิติบรรยาย ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่ได้นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage)

วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ โดยนำข้อมูลที่ได้นำมาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

จัดลำดับความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช อ้างถึงในสุวิมล ว่องวานิช, 2548)

ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุต่ำกว่า 30 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด และส่วนใหญ่มีตำแหน่งครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 6 ปี
2. สรุปผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มุลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการและด้านการดำเนินงานโครงการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางและเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ พบว่า ด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงานโครงการ ส่วนด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการ เป็นด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการ ในการพิจารณาภาพรวม พบว่า สภาพปัจจุบันในด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า โรงเรียนได้มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อให้บุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจและมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนโรงเรียนมีการจัดให้มีสื่อธรรมะต่างๆ เช่น หนังสือ เทปธรรมะ วิดีทัศน์ เพื่อให้บุคลากรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการเตรียมการดำเนินงานโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า โรงเรียนได้มีการจัดหาเอกสาร แหล่งข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวคิดในการดำเนินงานเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนโรงเรียนได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านคุณธรรมของบุคลากรและนักเรียนเพื่อนำมาพิจารณาการวางแผนทางการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรีในด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการ พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดคือ ต้องการให้มีการจัดสื่อธรรมะต่างๆ เช่น หนังสือ เทปธรรมะ วิดีทัศน์เพื่อให้บุคลากรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุดตรงกันสองข้อ คือ โรงเรียนของท่านมีการแต่งตั้งคณะทำงานทั้งในระดับครูและระดับนักเรียนเพื่อให้มีผู้รับผิดชอบหลักในแต่ละกิจกรรม และโรงเรียนของท่านได้มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อให้บุคลากรทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจและมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

2.2 ด้านการดำเนินงานโครงการ ในการพิจารณาภาพรวม พบว่า สภาพปัจจุบันในด้านการดำเนินงานโครงการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า โรงเรียนส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียนเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนโรงเรียนมีการปรับหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ โดยสอดแทรกการสอนคุณธรรม จริยธรรมลงไปในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการดำเนินงานโครงการ

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดตรงกันสามข้อ คือ โรงเรียนมีการปรับหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ โดยการสอดแทรกการสอนคุณธรรมจริยธรรมลงไปในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนมีการสอดแทรกกิจกรรมที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมลงในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนและบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมที่ทำร่วมกับชุมชนหรือชุมชนเป็นเจ้าภาพ เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อและร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี ในด้านการดำเนินงานโครงการ พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ โรงเรียนของท่านส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียน

2.3 ด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในการพิจารณาภาพรวม พบว่าสภาพปัจจุบันในด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า โรงเรียนได้กำหนดให้มีการประเมินผลในระหว่างการดำเนินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ครอบคลุมจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สภาพที่พึงประสงค์ด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า โรงเรียนได้กำหนดให้มีการประเมินผลกิจกรรม/โครงการ เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนโรงเรียนได้มีการจัดทำรายงานสรุปผลการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อจัดเก็บเป็นหลักฐานและใช้ในการรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้อง และโรงเรียนได้แจ้งให้ชุมชนหรือองค์กรที่ให้การสนับสนุนการทำงานตั้งแต่เริ่มโครงการได้รับทราบ เพื่อให้เกิดความร่วมมือต่อไปในอนาคตเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดตรงกันสองข้อ

ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี ในด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ครอบคลุมจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ โรงเรียนของท่านมีการกำหนดกรอบการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ อย่างชัดเจน และ โรงเรียนของท่านมีการกำหนดเกณฑ์และตัวบ่งชี้ในการประเมินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี และลำดับความต้องการจำเป็น

สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจาก การได้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการตามหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร คณะครู/บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนแกนนำในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในหลักสูตรต่างๆ ก่อนที่จะดำเนินโครงการในโรงเรียน สอดคล้องกับ สมปอง ใจดีเฉย และคณะ (2557) ที่ศึกษากระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 1 พบว่า บุคลากรของทุกโรงเรียนนำองค์ความรู้ สื่อ กิจกรรมและเทคนิควิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนที่ได้รับจากการอบรมเชิงปฏิบัติการไปประยุกต์ใช้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุดคือ ด้านการเตรียมการดำเนินโครงการ แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการได้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุนการศึกษา รุ่นที่ 2 โดยการพัฒนาหลักสูตรและจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ผู้บริหาร คณะครู/บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนแกนนำ ทำให้โรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ทั้งการเตรียมบุคลากร ซึ่งมีการแต่งตั้งคณะทำงานทั้งในระดับครูและระดับนักเรียน เพื่อให้มีผู้ช่วยหลักในแต่ละกิจกรรม มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อให้บุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจและมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ พบว่า ด้านการประเมินผลและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคมให้ความสำคัญและต้องการให้มีการประเมินผลโครงการโดยมิได้คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ต้องการให้มีการประเมินผลในขณะดำเนินการแต่ละขั้นตอน เพื่อให้ทราบถึงความสำเร็จ ความล้มเหลว และความก้าวหน้าของโครงการที่ดำเนินงานมาตลอด สอดคล้องกับ สมพงษ์ จิตระดับ (2530) ที่กล่าวว่า การประเมินผลโครงการคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจะต้องกระทำควบคู่กับการกำหนดโครงการ กิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้บริหาร คณะครูได้เห็นภาพรวมของสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ๆ ทราบปัญหา ข้อจำกัด อุปสรรคในขณะดำเนินการแต่ละขั้นตอน ตลอดจนทราบถึงความสำเร็จ ความล้มเหลว และความก้าวหน้า เพื่อนำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเป็นแนวทางในการดำเนินงานในโครงการต่อไป อีกทั้งการจัดโครงการจริยธรรมในโรงเรียนให้บังเกิดผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นมิใช่เป็นการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้สำเร็จได้ในเวลาสั้นๆ เพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่ยาวนานพอสมควร มีความต่อเนื่อง ต้องอดทนและใช้ความพยายามในการแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหาร คณะครูจึงต้องดำเนินโครงการนี้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ดูความพร้อม ความสามารถของนักเรียนเป็นหลัก ไม่เร่งรัดหรือรีบร้อนในการดำเนินงานเพื่อให้เห็นผลงานในระยะเวลาสั้น ๆ เป็นอันขาด ทั้งนี้ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ซึ่งอาจเนื่องมาจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาในระหว่างการทำงานในปีแรกของโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม

ซึ่งยังไม่สิ้นสุดการดำเนินงานโครงการ ส่งผลให้การดำเนินการด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้นยังไม่เสร็จสมบูรณ์

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการ จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันในด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า โรงเรียนได้มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อให้บุคลากรทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจและมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงที่สุด อันแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคมให้ความสำคัญกับการวางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนการประชุมชี้แจงเพื่อทำความเข้าใจแก่บุคลากรเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนและมีแนวคิด จุดมุ่งหมายเดียวกัน สอดคล้องกับ วิริยา ศรีวิเชียร (2551) ที่ได้กล่าวว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องได้รับทราบ และมีความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมของโรงเรียนอย่างครบถ้วน เนื่องจากการดำเนินงานไปตามแนวคิดเดียวกันจะทำให้ได้ผลงานที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุตจิตร ไทรนิมโนล (2553) ที่ได้กล่าวว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจกับบุคลากร เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการบริหารและความสำเร็จของโรงเรียนเป็นผลสืบเนื่องมาจากการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือผู้ปกครอง ชุมชน วัดและสังคม และสอดคล้องกับ สุวรรณ หล่อโลหการ (2544, อ้างถึงใน สุตจิตร ไทรนิมโนล 2553) ที่กล่าวว่า ขั้นตอนการคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสร้างวิสัยทัศน์ ทีมงาน และกระบวนการดำเนินงานร่วมกันด้วยความเข้าใจ ความเชื่อมั่น การฝึกทักษะการบริหารจัดการ เป็นสิ่งสำคัญในความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ข้อที่มีสภาพปัจจุบันในด้านการเตรียมการดำเนินงานโครงการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ต้องการให้มีการจัดสื่อธรรมะต่างๆ เช่น หนังสือ เทปธรรมะ วิดีทัศน์ เพื่อให้บุคลากรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูต้องการให้โรงเรียนสนับสนุนในเรื่องการจัดเตรียมสื่อธรรมะต่างๆ เพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่สามารถนำไปบูรณาการหรือเชื่อมโยงเนื้อหาที่ตนเองสอนเพื่อยกตัวอย่างคำสอนหรือคตินิยมที่มีความถูกต้อง ชัดเจน มีความหลากหลาย ได้รับความสนใจจากผู้เรียนได้ดีและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น สอดคล้องกับกนิษฐา พวงไพบูลย์ (2556) ที่ได้กล่าวว่า กิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ ภาพยนตร์ ล้วนเป็นปัจจัยที่มีส่วนหล่อหลอมลักษณะนิสัย การเลียนแบบตามความชอบ โดยเมื่อนักเรียนชอบสิ่งใดก็จะมุ่งหาข้อมูลสิ่งนั้นจากสื่อต่างๆ ตามสภาพของสังคมและกระแสนิยม สื่อและองค์กรที่ผลิตสื่อมีหน้าที่โดยตรงในการรับผิดชอบและนำเสนอความคิดที่เหมาะสม ขณะเดียวกันครูก็ต้องตระหนักในการเลือกสื่อที่จะนำมาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน นับเป็นเรื่องที่สำคัญและต้องควบคุมทิศทางให้เหมาะสม

1.2 ด้านการดำเนินงานโครงการ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันในด้านการดำเนินงานโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ นาวัน เหมือนแสง (2553) ที่พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาครอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะครูเล็งเห็นความสำคัญในการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมกับการให้ความรู้ในเนื้อหาวิชาต่างๆ ทั้งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้สอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่างๆ ควบคู่ไปกับการประเมินผลการเรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า โรงเรียนส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมให้กับนักเรียนเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ย

สภาพปัจจุบันสูงที่สุด สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2550) ที่ได้แนะนำว่า การจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนให้เน้นการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์การ ภาครัฐเอกชนให้ทราบถึงความสำคัญของกิจกรรมและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ บุคลากรได้ดำเนินโครงการ กิจกรรมและสอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรมในกระบวนการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่าการที่จะแก้ไขปัญหาวิกฤตทางคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของสังคมอย่างจริงจัง จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่าย ทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียน จะต้องหันมาร่วมมือกันนำวิธีการต่างๆ มา ดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (ทิตินา แชนมณี, 2546) ดังนั้น ผู้บริหาร ครูและผู้บริหารต้องให้ความสำคัญโดยให้ความร่วมมือกันในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีสภาพที่พึงประสงค์สูงที่สุดและมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น สูงที่สุดตรงกัน คือ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม แม้ว่าโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคมจะมีกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระ การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันเด็กแห่งชาติ วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา ตลอดปีการศึกษาแล้วก็ตาม แต่ยังพบว่า การจัดกิจกรรมดังกล่าวข้างขา การดำเนินการกิจกรรมที่มีรูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่ชัดเจน โดยยังขาดการสร้างเป็นหน่วย บูรณาการที่มีเนื้อหาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และยังไม่มีกำหนดคุณธรรมพื้นฐานที่ต้องการเน้นในการ เรียนการสอนของหน่วยนั้น ๆ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร ครูและบุคลากรของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้มีรูปแบบการดำเนินงานที่เป็นกระบวนการที่ชัดเจนมากขึ้น สอดคล้องกับ สุระ อ่อนแพงและคณะ (2556) ที่กล่าวว่า การนำเอาพันธกิจมาจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรและแผนการเรียนการสอนบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมอย่างสอดคล้องสัมพันธ์ทั้งระบบจะนำไปสู่การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการจัดการเรียนการสอน ที่บูรณาการหลักธรรมศาสนาอย่างหลากหลายและเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน โดยเน้นการ มีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนตลอดจนบูรณาการในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ วิริยา ศรีวิเชียร (2551) ที่ได้พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรมใน โรงเรียนที่มีการปฏิบัติ ทำได้ 2 ลักษณะ คือ รูปแบบที่ 1 การจัดการเรียนการสอนแบบสอดแทรกหลักธรรม และรูปแบบที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระที่มีการดำเนินการกิจกรรมเป็นขั้น เป็นตอน มีรูปแบบการดำเนินงานเป็นกระบวนการที่ชัดเจน โดยสร้างเป็นหน่วยบูรณาการที่มีเนื้อหาของ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังที่ วรินทร์า ปันงาม (2550) ได้เสนอแนะไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของครูจะต้องบูรณาการและสอดแทรกให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะและพฤติกรรมด้านการมีคุณธรรมอย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ สุดจิตร ไทรนิมโนล (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการของโรงเรียนดีเด่น ด้านคุณธรรม จริยธรรมตามโครงการต้นแบบโรงเรียนวิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนสุวรรณสุทธารามวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า นอกจากวิชาสังคมศึกษาซึ่งมีการจัดการเรียน การสอนเรื่องคุณธรรมจริยธรรมแล้ว บุคลากรในโรงเรียนยังได้รับการปลูกฝังค่านิยมร่วมหรือเป้าหมายสูงสุด เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของโรงเรียนในเรื่องการบูรณาการการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม สนับสนุน การจัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในทุกส่วนหรือทุกกระบวนการเรียนรู้

1.3 ด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สภาพปัจจุบันในด้านการ ประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนได้กำหนดให้มีการประเมินผลในระหว่างดำเนินการดำเนินโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อ

นำมาปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ สมพงษ์ จิตระดับ (2530) ที่ได้กล่าวว่า การประเมินผลโครงการคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนจะต้องกระทำควบคู่กับการกำหนดโครงการกิจกรรมต่างๆ ที่นำมาใช้ มีการติดตามผล การรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบระเบียบ มีวิธีการทางการวิจัยบางส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการตีความและการแปลความหมายผลที่เกิดขึ้น เป็นต้น ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการประเมินผลลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้บริหาร คณะครูได้เห็นภาพรวมของสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ ทราบปัญหา ข้อจำกัด อุปสรรค ในขณะที่ดำเนินการแต่ละขั้นตอน และท้ายสุดคือทราบถึงความสำเร็จ ความล้มเหลว ความก้าวหน้าของโครงการที่ดำเนินงานมาตลอด อันจะเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเป็นแนวทางในการดำเนินงานในโครงการต่อเนื่องหรือโครงการที่โรงเรียนจะริเริ่มจัดทำเพื่อเสริมสิ่งที่กระทำอยู่แล้วให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง พบว่า ข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ครอบคลุมจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังที่ สิทธิศักดิ์ แก้วทา และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน (2555) ได้เสนอแนะว่า สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนให้ชัดเจน เหมาะสม รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนตามแผนงานที่กำหนดอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ สุภาพร สุขสวัสดิ์ (2552) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนไว้ว่า ผู้ปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดี โรงเรียนควรจัดทำคู่มือการอบรมคุณธรรมจริยธรรมมอบให้ผู้ปกครอง จัดสัปดาห์การเยี่ยมบ้านนักเรียน ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน รับทราบพฤติกรรม อบรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และด้านการประเมินผลเพื่อการพัฒนา ควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโครงการกำกับติดตามประเมินผลการพัฒนา มีการประกาศเกียรติคุณนักเรียนที่มีคุณงามความดีเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง และวางแผนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วิริยา ศรีวิเชียร (2551) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมคุณธรรมให้ประสบผลสำเร็จได้ นักเรียนต้องได้รับการพัฒนา หรือการดูแลที่มีมาตรฐานเดียวกันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ผู้ปกครองหรือคนในชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยดูแลความประพฤติของบุตรหลาน เมื่อรู้ว่ามีนอกเหนือจากทางจะได้แก้ไขทันกาล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ ในทุกขั้นตอนเพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนร่วมกัน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างยั่งยืน

สืบเนื่องจากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ครอบคลุมจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.2 โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูสร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีเนื้อหาของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกำหนดคุณธรรมพื้นฐานที่ต้องการเน้นในการเรียนการสอนของหน่วยนั้น ๆ

สืบเนื่องจากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงรองลงมาเป็นอันดับที่สอง คือ ด้านการดำเนินงานโครงการ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในการกำกับติดตามโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี

สืบเนื่องมาจากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครองและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมฯ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ครอบคลุมจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี

สืบเนื่องมาจากผลการวิจัยที่พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงรองลงมาเป็นอันดับที่สองคือ ด้านการดำเนินงานโครงการ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กนิษฐา พวงไพบูลย์. (2556). การพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโดยองค์รวม: The Holistic Moral Development for Student. *วารสารครุศาสตร์*, 41(4), 255 – 258.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)* ฉบับสรุป: กรุงเทพฯ: สกศ.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. สืบค้นจาก www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/plan11.pdf

ทิตนา แคมมณี. (2546). *การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*.

กรุงเทพมหานคร: เสริมสิน พรี่เพรส ชิสเทม.

นาวัน เหมือนแสง. (2553). *การบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*.

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย. (2550). *รายงานฉบับสมบูรณ์ การประเมิน เสนอแนะและพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2550*.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *รายงานเบื้องต้น การเสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

- วรินทร์ ปั่นงาม. (2550). รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ: การศึกษาการปฏิบัติดีแบบข้ามกรณีในจังหวัดอ่างทอง. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (OJED), 2(1), 939-949.
- วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา คุณธรรมพื้นฐาน เอกสารฉบับที่ 6/2539 โครงการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิริยา ศรีวิเชียร. (2551). การพัฒนาคู่มือส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน: บทเรียนรู้จากโรงเรียนที่มีการปฏิบัติดี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมปอง ใจดีเฉย และคณะ. (2554). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การสังเคราะห์องค์ความรู้กระบวนการสร้างโรงเรียนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรม (บางมูลนากโมเดล). เสนอต่อศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้(องค์การมหาชน).
- สมปอง ใจดีเฉย และคณะ. (2557). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม. เสนอต่อศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน).
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2530). การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สิทธิศักดิ์ แก้วทา และทีปพิพัฒน์ สันตะวัน. (2555). แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิจิตร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุดจิตร ไทรนิ่มนวล. (2553). การบริหารจัดการของโรงเรียนดีเด่นด้านคุณธรรม จริยธรรมตามโครงการต้นแบบโรงเรียนวิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนสุวรรณสุทธารามวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาพร สุขสวัสดิ์. (2552). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีรัตนบุรี (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารการศึกษา). สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภรณ์ ยิ่งวรการ. (2557). นานาสาระ: ภารกิจส่งเสริมจิตสำนึกด้านคุณธรรม. วารสารเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดิน, 7(1), 124-128.
- สุระ อ่อนแพงและคณะ. (2556). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). สาขาวิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.